

I podcastens tidsalder kan alle lave radiodrama – men hvem gør det godt?

Mens vi venter på, at teatrene slår dørene op til en ny sæson, har Informations nye teaterkritiker kastet sig over hørespil fra fire forskellige gamle og nye kanter. De viser, hvor forskelligt radiodramatik kan tage sig ud i dag

Af Kizaja Ulrikke Routhe-Mogensen

Velproduceret, velskrevet og velspillet

DR Radiodrama: 'Ulkegade'

DR Radiodrama »gik digitalt«, som statsradiofonien selv udtrykte det, i 2015 (under mottoet »lyden af liv, når det passer dig«). Så i dag er de forholdsvis mange årlige timers nyskrevne radiodramatik, som DR endnu er forpligtet på lave, udelukkende at finde på nettet og podcast. Den udvikling er verdensomspændende. Det er udviklingen mod en radiodramatik, der i sin fortælleform er beslægtet mere med tidens film- og tv-dramatik end med den lydkunst og det teater, som hørespillet historisk også opstod ud af. Udviklingen, der for DRs vedkommende bl.a. drives af et ønske om at henvende sig til et såkaldt bredt publikum, blev understreget, da det hidtidige Radioteatret allerede i 2001 skiftede navn til Radiodrama slet og ret. Fokus: den gode, i serieformat fortalte historie.

Radiodramas seneste produktion, det historiske drama *Ulkegade*, er også et eksempel på den udvikling. Og, hvor meget underrepræsentationen af en mindre fortællebåret og mere eksperimenterende radiodramatik end kan beklages, er den også et godt eksempel. *Ulkegade* er skrevet af forfatter Merlin P. Mann og filminstruktøren Rasmus Kloster Bro – som også har instrueret – og er foreløbig udsendt i en første sæson bestående af seks afsnit af 15-20 minutters varighed. Den indledes med en advarsel om, at man godt kan få røde ører af lytningen. Det afhænger nok lidt af individuelle blodforsyningsforhold, men helt gal er den kække påstand ikke. Serien henter sin titel fra den københavnske gade, der engang lå med bordeller og bevertninger, hvor Bremerholmen ligger i dag – og hvor det både overmåde moralsk frigjorte og overmåde anatomiinteresserede søskendepar Esther og William (spillet af Sicilia Gadborg Høegh og Simon Bennebjerg) i 1870'erne forvilder sig hen. De er borgerbørn i et hjem, hvor den skuespillerinspirerende søster trækkes med til foredrag om kvindefrigørelse af sin mor, og hvor den medicinsk interesserede bror gennem deres fars forbindelser får mulighed for også at studere anatomi uden for

sin søsters seng. Ude i samfundet er seksualmoralen også til debat og under forandring, for tiden er sædelighedsfejden og det moderne gennembruds, og med sin fortælling om, hvordan de to ulydige teenagere stønner og knalder sig gennem den, er serien både én god historie og en frækt formidlet historie.

Ulkegade er med andre ord også et eksempel på god public service, der på samme tid og ret fint udnytter hørespilletts fantasiskabende – hvilket vil sige frække – muligheder, og leverer anstændig historisk oplysning. Som det heller ikke er til at overhøre, rækker den stråler ind i nutidens seksualpolitiske debatter om køn, ligestilling, prostitution og voldtægt. Når tidens typer i skikkelse af bl.a. Herman Bang, Georg Brandes og Henrik Ibsen optræder i egentlig unødvendige biroller som historiske kendisser, føles det lidt pligttagtig, og om det lykkes at forløse historien i sin helhed, uden der går for meget *Bryggeren* i den, vil anden og sidste sæson, som har premiere den 11. januar, vise. Indtil videre er *Ulkegade*, hvad radiodrama fra DR må og skal være: velproduceret, velskrevet og velspillet.

Lidt livløse norske traditioner

NRK Radioteatret: 'Offerlammet' og 'Solveigs 2. sang'

I Norge har radiodramatikken stadig plads på sendefloden. Til gengæld er især den nyproducerede af slagsen også mere besværlig at finde frem til på nettet og podcast, hvor man i højere grad lader til at have prioriteret at tilgængeliggøre et stort arkiv af bl.a. de mange Henrik Ibsen-indspilninger, som NRK regner som stolt tradition. NRKs radiodramaafdeling blev ligesom den danske grundlagt i 1920'erne og hedder, ligesom den danske gjorde indtil 2001, Radioteatret. På trods af, at nordmændene måske værner mere om deres radiodramatiske tradition og på trods af deres meget bedre motto (*»Radioteatret gir deg livet rett i skallen«*!), er Radioteatrets mest aktuelle produktioner egentlig ikke så overbevisende som argumenter for, at den tilgang er meget bedre end DRs.

Hvis *»Radioteatret gir deg livet rett i skallen«* – i hvert fald i et dansk øre – også lyder lidt voldsomt, er det ikke helt misvisende for den tematiske tendens i NRKs seneste hørespil. De spænder vidt i både længde, form og

indhold, men er alle ret drabelige. Til børnene er der *Clue*, som er en krimiserie om nogle unge, der finder en død dansker på stranden, og til de voksne den højspændte krigsjournalistiske dramadokumentarserie *Offerlammet*, der over tre, cirka en time lange afsnit, fortæller om den franske krigsreporter Danielles personlige involvering i samt tvivlsomme dækning af den blodige borgerkrig i et unavngivet østafrikansk land. Folk vil have en blanding af fantasi og virkelighed, undskylder hun sig med, da hun afsløres i at flytte på børnelig, og opdigte og fortalte historier. Men hørespilletts egen historie om journalistisk integritet, der med sit hektiske tapet af krigslyd selv blander fantasi og virkelighed, stresser mere, end den fænger. Den udvikling af en nær relation mellem journalisten og en kvindelig afrikansk kommandant, som den er bygget op om, føles mildest talt utroværdig. Her ville jeg måske hellere bare have hørt en radiodokumentar.

Hvis *Offerlammet* er NRKs bud på (hyperhektisk) realistisk radiodramatik – og på den gode, i serieformat, fortalte historie – er *Solveigs 2. sang* et bud på det enkeltstående og mere eksperimenterende hørespil, som generelt er mere trængt i dag. Hørespillet er et kritisk efterspil til Henrik Ibsens norske nationalklassiker, det dramatiske digt *Peer Gynt* fra 1867 (med musik af Edvard Grieg). Solveig er navnet på Peer Gynts store kærlighed, som han efterlod hjemme, da han rejste ud på sine eventyr, og i Ibsens digt er *»Solveigs sang«* titlen på en sang, hun synger om, at hun vil vente på ham. I *Solveigs 2.*

Disse sjovt nok bankrelaterede pseudoartikler om huskøb, studiegæld osv. i dagens nye økonomiske virkelighed falder, også sjovt nok, sammen med seriens. Det er jo bare ikke rigtig sjovt

sang synger Solveig, men nu som hovedperson, så en ny sang. Om at vente og vente. Hendes fortælling bevæger sig poetisk på grænsen til sang og er båret af gentagelser, den taler om tid og springer selv frem og tilbage i tid, og den fremkalder dermed selv den opløste tid i hendes langstrakte venten som effekt. Det er egentlig smukt nok, men også udsyret på en lidt søgt måde med beretningen om, hvordan hun bl.a. møder en komisk karikeret Liv Ullmann og til sidst finder Peer, som hun slæber hjem og (hvis mit norske ikke forråder mig) slutteligt slagter som et svin. Drabeligt. Begge radiodramaer føles i sidste ende også lidt ... livløse.

Frisk nok finansieringsmodel

The Guardian: 'Adulting'

Den teknologiske udvikling, der har givet os et radiodrama løsrevet fra selve radioen, har også åbnet feltet for, hvem der kan producere radiodramatik. *Adulting* er f.eks. den britiske avis The Guardians første podcastdrama. I britisk sammenhæng er det mægtige BBC (hvor verdens længst eksisterende radiosæbeopera, *The Archers*, har kørt siden 1951) som The Guardian (der bryster sig af at have lavet podcasts i ti år og af at have *coinet* ordet podcast i deres spalter) udfordrer med *Adulting*. Og serien er også et friskt bud på, hvad radiodramatik kan være. Måske for friskt.

Adulting er både mere *tight* og en del mindre *dirty* end DRs *Ulkegade*. Den består af seks episoder af hver ti minutters længde, og den fortæller den usandsynlige og for så vidt underholdende historie om de hændelser, der samler en gruppe tidligere studiekammerater og -kærestes, ti år efter de er blevet færdige på universitetet. Det bedste ved *Adulting* er, hvor hurtigt den udvikler sig fra et rom-com'et 30 års-livskrisedrama til et regulært 30 års-livskrisemysterium. Serien åbner med, at karakteren Theo fortæller, hvordan han akkurat midt i sin frustration over at være single og rodløs og bo hos sine forældre som 31-årig bliver inviteret til sin gamle kærestes og gamle kammerats bryllup. I flashbacks hører vi ham og eksen kissemissis artigt og tale om fælles fremtid. At blive inviteret til brylluppet er ikke bare akavet, synes Theo, det udstiller, hvor langt han er fra at have udbetalingen til eget hus, og hvor mislykket hans liv dermed er. Men ingenting er, som det synes, til gengæld er det elementært spændende. Derfor skal der heller ikke afsløres for meget her, blot siges, at det involverer store summer stjålne penge, som bemeldte ekskæreste forsvandt med, *faket* død og

stjålne identiteter, snyd og bedrag og mange mængder kreativ brug af sociale medier og ny teknologi. At hver episode har en ny karakter med nye oplysninger som fortæller gør også *Adulting* til en plotmæssigt veldrejet cliffhanger.

Men så er *Adulting* også virkelig underlig på en anden måde. The Guardians første forsøg udi nyskrevet podcastdramatik er nemlig sponsoreret af Lloyds Bank »som del af vores nye new normal online serie«, som hvert afsnit indledes. Det afsluttes med en opfordring til at søge på Lloyds Bank på The Guardians hjemmeside, hvilket fører en til en side med betalt indhold om de »udfordringer og muligheder, som *millennials* i dag står over for«. Disse sjovt nok bankrelaterede pseudoartikler om huskøb, studiegæld osv. i dagens nye økonomiske virkelighed falder, også sjovt nok, sammen med seriens. Det er jo bare ikke rigtig sjovt. At én i *Adulting* vender tilbage fra de døde for at betale sin gæld er komisk nok, når nu det er en bank, der rent faktisk betaler gildet. Men at Lloyds Bank under finanskrisen selv var med til at skabe det *new normal* – den nye økonomiske virkelighed – som *millennials* i dag står over for, er jo ikke sjovt. *Adulting* nytænker måske BBCs stivnede radiodramatik. Men deres finansielle nytænkning kan jeg ikke abstrahere fra.

Poetisk podcastdramatik er bedst

AKT1: 'Sammen' og 'Persefone stikker af'

Det unge danske initiativ AKT1 viser, hvor frugtbar og også podcastbart det kan være at gøre det lidt mere lo-fi og lade uprøvede kræfter skrive hørespil. De hørespil, som AKT1 producerer, er netop mere hørespil end radiodrama. Ikke store serielle dramaer, men enkeltstående stykker af omkring 20 minutters varighed. De skrives af debuterende radiodramatikere, der både kan være dramatikere, digtere og andre kunstnere, og optages og redigeres ikke i studiet, men til livelytarrangementer med publikum på.

Forfatterne Peder Frederik Jensens og Lea Marie Løppenthins hørespil, som er de seneste i rækken, befinder sig i hver sin ende af skalaen for, hvad radiodramatik af den mindre plotbårne og mere poetiske slags kan. Jensens *Sammen* er en melankolsk og næsten socialrealistisk meditation over det sociale sammenbrud, mens Løppenthins på samme tid dystopiske og utopiske sci-fi-udgave af den græske myte om dødsrigets ufrivillige dronning Persefone er alt andet end realistisk. Men begge handler egentlig om sam-

RADIODRAMA

Tugt og utugt i mellemtiden: Ulkegade, det nuværende Bremerholmen, danner udgangspunkt for DR Radiodramas nye podcast af samme navn. Foto: Ritzau Foto

menbruddet i det fælles og måske: en mulig nulstilling.

I *Sammen*, der er instrueret af AKT1s kunstneriske leder, teaterinstruktør Niels Erling, udvikler en samtale mellem Hannah og Mikkel sig fra det akavede til det aggressive til det afmægtige. De to har en fælles fortid i et provinspartymiljø, hvor der er blevet røget en masse hash, drukket en masse øl og på et tidspunkt dyrket sex uden samtykke. Konfrontationen foregår over telefonen, som er hørespillets enkleste virkemiddel til selv at skabe den samtidige intimitet og afstand, samhørighed og ensomhed, som stykket undersøger. Det er ikke meget opfindsomt, men til gengæld så litterært, at det nok aldrig havde fundet vej til den store æter, hvis ikke for AKT1.

Lea Marie Løppenthins *Persefone stikker af*, som den norske teaterinstruktør Line Paulsen har instrueret, syrer en del mere ud i både tekstlig og lydlig leg med modulerede stemmer og korlignende partier, hvilket er ren flippet fornøjelse. Løppenthins guder er blevet »affældige«, som dødsguden Hades siger det, Demeter, som er afgrødernes gudinde, Persefones mor og jordens mor, helt konkret dement. Årstiderne er under afvikling, »menneskene har skabt en ny jord, uden død, uden årstider« med evig sommer og evig død, og dødsguderne er derfor »blevet stuerene«, hvilket i denne frie mytologiske fantasi – som så alligevel også er en allegori over klodens nuværende og faktiske krise – vil sige, at de ikke længere er henvist til deres underverden. Sådan får Persefone, der i myten netop er dømt til at tilbringe en del af året som Hades' hustru i underverdenen, lejlighed til at stikke af og »undslippe sit liv som trofæ«. Og altimens hun ikke bare stikker af, men stikker af til det ydre rum, hvor »man måske selv skal finde på det hele«, indvarsler et syngende regiment af blæksprutter et systemskifte på jorden. Det må siges at være et scenarie, der udnytter hørespillets mulighed for at få os til at forestille os en verden, man faktisk ikke rigtig kan forestille sig, maksimalt. Derfor er *Persefone stikker af* både det ubetinget sjoveste og det radiodramatisk mest originale af radiodramaerne her.

kurm@information.dk

Kizaja Ulrikke Routhe-Mogensen skriver fra nu af om teater og litteratur for Information